

Reisetrafikforeningen i Trondhjem og Trondhjem's Turistforening innbød i mai 1933 til et «hotellmøte» i Britannia hotel til hvilket en rekke representanter for gjestgiverier i Trøndelag ga møte.

Under dette holdt overlæge Alexander Holst nedenstående foredrag som blev påhørt med den største interesse.

Vink til gjestgiverier

fra en gammel turist og læge. =====

De som har sammenkalt dette møte, har anmodet mig om å si nogen ord ved denne leilighet. Det var vel nærmest hygieniske råd og vink, de tenkte, en læge kunde ha å gi.

Jeg vil forutskikke den bemerkning, at når man skal gi en meddelelse eller holde en liten speech, så er det med det som med en rett til lunsjen: den bør serveres på en tiltalende, delikat måte, den bør være utarbeidet og forsiggjort, hjemmelaget som en kjøttpudding efter Hanna Winsnes og det tar nu sin tid. På det korte varsel jeg fikk, har jeg ikke hatt tid til å utarbeide noget uttømmende foredrag, ikke tid til å lage en kjøttpudding efter Hanna Winsnes.

Først vil jeg få lov til å si nogen ord, ikke som læge, men som en almindelig reisende, der i et ikke så kort liv har gjestet mange hoteller og gjestgiverier både i Norge og på kontinentet, både i turistlandet Schweiz og andre steder. Som administrator for et stort sykehus gjennom en menneskealder har jeg jo også gjort erfaringer.

Det vi reisende først og fremst ønsker oss, når vi kommer til et hotell, det være sig stort eller lite, i byen eller på landet, det er renslighet. Renslighet, renslighet og atter renslighet. Og dernæst ro, så vidt det er mulig, spesielt naturo. Det var en gammel ungkar som fortalte, at når han kom i et hus, så undersøkte han i all stillhet om barna der var rene i ørene og på halsen, om der var skitt og støv bakom ovnen, om sennepen på sennepsglasset var gammel og sprukket og

ikke nylaget, og om husets tjenestepiker stadig var nye, eller om de hadde vært lenge i tjenesten. Kunde der svares tilfredsstillende på disse spørsmål, så var han fornøid. Sådant er det også med oss reisende som kommer til et hotell. Det er ofte det første inntrykk bestemmes av småting som møter oss, og blir det avgjørende for vårt syn på stedet. En malproport utseende tjenestepike, en ubarbert opvarter eller tjenestekar med sort rand under neglene, dårlig luft i rummene — der må ofte luftes (den beste, men ikke mest økonomiske måte å lufte på er å tende i ovnen og sette vinduene op). Fattede gamle aviser i leseværrelset, sauseflekker på spisebordets duk, ikke tømte askebegre, cigarettaske og avbrente fyrstikker utover plysjtepper (i parentes bemerket vil jeg få lov til å si at plysj er av det onde), ikke friskt vann på vannkaraffen, døde fluer i vinduskarmen, innpakningspapir, appelsinskall, cigaretteskjer m. m. på en ikke feiet gårds plass eller på fortauet foran hotellet o. s. v. o. s. v. er småting, som dog hver for sig kan være tilstrekkelig til at en kresen reisende sier til sig selv: her er ikke noget blivende sted, og hit kommer jeg ikke igjen.

En småting til — det er jo riktignok min smak, jeg snakker om, men monn ikke mange er enig: vekk med *Aspidistra*, viftepalmer, *Aralia* og hvad de nu heter, og sett i den årstid, det er mulig, friske avskårne blomster (om en liten kombinert kjøkken- og blomsterhave ved et landshotell har bygartner Trygstad lovet mig å skrive i all korthet) gjerne markblomster, men ikke visne..

Hvad forstår jeg nu ved renslighet. Ofte — med fuktig klut — rengjorte gulv og avstøvede møbler, og ikke for sjelden ute-piskede og luftede matter og gulvtepper sier sig selv. La oss gå til kjøkkenet: Kjøkkenpiker, som alle hotellfunksjonærer bør ikke ansettes uten tilfredsstillende lægeattest og fornyet lægeundersøkelse er ønskelig, hvor det kan tenkes at smittsom sykdom foreligger. Kjøkkenet skal være rent og lyst, forsynt med en eller flere håndvasker innrettet sådan at de ofte kan benyttes av dem som har med mat og kjøkkentøi å gjøre, og det bør påsees at de virkelig benyttes. Og daglig rene håndklær ved disse vasker, likesom selvfølgelig også stadig rene håndklær til opvasken. Hvor der ikke er opvaskmaskiner, hvorav der skal finnes formålstjenlige, kan

til betryggende vask av tallerkener, kopper og kar anvendes nettkurver der i utslagsvasker før eller efter vasken kan overskyllles med kokende vann. Likeså bør gaffer og glass og spiseredskaper behandles med kokende vann efter benyttelsen. (Det sies at øl- og vinglass ikke skal vaskes i såpevann, som efter skjønneres uttalelser skal influere på smaken av øl og vin). Om skylledunker, grismatdunker og søppelkasser kan jeg kun si, at de bør være forsynt med effektivt lokk og plasseres sådan at lukt og fluer holdes borte. Jeg vet at det ikke er så lett å gjennomføre alt dette jeg nevner, men jeg vil nu allikevel henlede oppmerksomheten på det. Kopptuer og vaskefeller bør helst ikke anbringes i mørke, men på et sted hvor de er mest mulig utsatt for sol og luft. I spiskammer og kjøkkenvinduer, der jo om sommeren ofte må holdes åpne, kan man anbringe gase-rammer, der i nogen grad hindrer fluene i å komme inn. Gase-deksler eller nettingsdeksler over alle matfat, som står og venter. Jeg synes jeg hører nogen si: ja alt dette koster penger. Ja jeg vet det, men det spørres dog, om man ikke tjener de penger igjen derved at hotellet får et godt ord på sig for renslighet og ved at folk liker sig der. Enhver gjest som liker sig er jo den beste reklame for et sted.

Jeg skal ikke opholde mig nærmere ved kosten og matstellet, da jeg vet det er andre som vil behandle det kapittel. Jeg vil kun si så meget som så, at det er ikke bare gode råstoffer det kommer an på, men like meget tilberedningen og serveringen. Vi byfolk setter slett ikke så meget pris på retter med flotte navn, grillert noksakt, mayonnaise a la noksakt o. s. v., når vi er på landet, som på godt smør, ekstra god melk og fløte og rømme, passende kokte egg, ørret og annen fersk fisk, «spekemat», bær og hjemmelagede gode marmelader, godt flatbrød, lekkert servert på en ren duk i en utluftet spisestue. Jeg kom en gang til et landshotell sydpå, beliggende i en fortryllende trakt. Vi gikk straks til middagsbordet hvor vi fikk den herligste fjellørret, men denne lå i en diger haug i et fat med brunet smør til randen, så opvarningspikens og gjestenes fingertupper blev avvasket i den brune saus, når fatet sendtes rundt. Vi reiste, før vi hadde tenkt. Teen er det ofte vi får servert, så den ikke smaker, selv om den innkjøpte vare er av god sort. En engelsk dame

sa til mig: man får god te kjøpt i Norge, men der er så mange som ikke forstår å tilberede den. Her er den fremgangsmåte, hun anbefalte, for de fleste kanskje vel kjent:

- 1) Tepotten gjøres godt ren — alt rusk fjernes med en ren klut — og tørr.
- 2) Så gjøres den varm, idet nytt rent, varmt vann fylles på.
- 3) Når den er blitt varm, slåes det varme vann ut, og den gjøres atter tørr innvendig med ren klut.
- 4) Når den nu er aldeles ren, tørr og varm, slåes den tørre te ned i tepotten (1 teskje for hver kopp + 1 teskje attpå).
- 5) Så slåes kokende vann fra vannkjelen — nytt, friskt vann nettop kokt, ikke opkokt eller opvarmet — op i tepotten; hurtig settes lokket på tepotten, så dampen ikke får slippe ut uten gjennom tepottens tut.

«Men så lager vi meget bedre kaffe enn dere engelskmenn», sa jeg, og deri gav hun mig rett.

Så kommer jeg til soveværelset. Det må selvsagt være minst et, helst flere slagvinduer til luftning, forsynt med hasper så de kan fikseres halvt åpne eller helt åpne. Og i alle vinduer mørke rullegardiner der helt dekker vinduet, for det er mange som ikke kan sove uten i helt mørkt værelse. Rullegardiner eller helt mørke trekkgardiner. Der er ofte «lytt» i disse soverum i gjestgiverier og hoteller, og det er ilde, en stor drawback, som bør avhjelpest, hvis det er mulig, men det er vel ikke alltid så lett å råde bot på uten store omkostninger. Men en ting må kunne forlanges: man må kunne forskånes for pianospill, grammofon og høttaler på den tid, folk skal sove. Pianoet, grammofonen og høttaleren må være under kontroll og ikke overdrives, som så ofte er tilfelle. Skilderier på veggene kan det etter min mening være det samme om i soveværelset (jeg foretrekker nu de umalte trevegger i soveværelset på landshoteller) hvor det viktigste er en god, lang seng. Etter min mening er springfjærmadrassen den beste sengbunn, men man har jo også en hel del gode — patenterte — sengbunner av metalltrådfletninger. Auksjonskjøpte sengklær bør ikke anvendes. Til overbredsel tror jeg jeg vil anbefale en dyne av dunull i teppevar fremfor ulltepper. En sådan dunulldyne av norsk fabrikat er billig, den tåler desinfeksjon og er for mange behageligere enn ulltepper, likesom en sådan dyne erstatter flere ulltepper. Hvor ofte dynevar, putevar og

laken skal skiftes, blir jo en skjønnssak. Selvfølgelig bør der skaffes nyvaskede — ikke bare nyrullede — laken, dynevar og putevar for hver ny gjest. Likeså må der ofte skaffes rene håndklær. Det er aldri behagelig, når det er kjølig, å legge sig i et kaldt værelse i kolde lakener. Nogen varme flasker representerer kun en ubetydelig utgift. At lakenene ikke må være fuktig, er også en selvfølge. Lintøiet må ikke legges fuktig ned i linnetskap, hvorfra det hentes. Ønskelig er naturligvis varmt- og koldtvannsledninger på eller utenfor hvert soverum, innlagt vel å merke, således at det ikke suser i alle ledninger når det tappes fra en kran i huset. Men hvis sådanne varmt- og koldtvannsledninger ikke kan skaffes, så sørg iallfall for store, verdige vaskevannsfat og ditto vannmugger og store toilettspand.

Foruten kommode eller lignende til den reisendes undertøi etc. er et «klæskap» en god ting å finne i et soveværelse. Kan ikke et sådant skaffes, kan en ca. 25 cm. bred hylle, ikke for kort, bekvemt anbragt på en vegg i soveværelset i en høide av ca. 150 cm. fra gulvet, gjøre god nytte. På hyllens underside kroker, hvor — på klæhengere — den reisendes klær kan ophenges. Fra hyllens forkant en «gardin» av bomullstøi, som kan vaskes, i ringer, så den kan trekkes for, eller tilside, og nå næsten helt ned til gulvet.

En attraksjon for et gjestgiveri, en nødvendighet vil jeg næsten si, er bad. Bad, ikke alene for de reisende, men også for funksjonærene. Alle skal «lukte rent». I badeværelser kan gjerne anbringes en «fotvask». Så et ord om klosettene. De spiller nu engang en uforskammet stor rolle for oss elendige menneskebarn. Og de må innrettes slik at det ikke blir en gru å benytte dem. Det var en som skrev i et hotells skyssbok: alles ist gut aber das ist schlecht.

Det idéelle er naturligvis vannklosetter inne i husene, innrettet sådan at de er luktfri, og sådan at de er lett å holde rene med ordentlige greier, som ikke stadig er i ustand, og med klosettpapir i tilstrekkelig mengde til enhver tid. De bør ettersees hver dag. Håndvask med såpe og håndklær er ønskelig i eller utenfor klosettene. Alle bør vaske hendene etter bruken av klosetter. Men det er jo ikke alle gjestgiverier, hvor det lar sig gjøre å innsette vannklosetter. Har man da ikke

vannklosetter, får man innrette sig så godt man kan med avtreder — helst flere, spesielle for kvinner og menn — med rikelig torvstrø eller sand i kasse, med øse til påstrøing, renskurte og ordentlig med nok klosettpapir. Alt det jeg her har sagt kan dere kanskje finne banalt selvfølgelig, og si: alt dette vet vi før. Ja vel, det er mulig det, men det er slett ikke overalt, at dette jeg har sagt, blir gjennomført, og jeg mener, det kan ikke sies ofte nok.

Det gjelder så uhyre meget for et hotell, et gjestgiveri, et pensjonat, at det har de rette tjenestfolk, og først og fremst en ledende ånd, våken, forståelsesfull, dyktig og vennlig. En leder som ofte besøker hotellets rum, «går visitt» fra kjeller til tak, som sørger for at avfall og skrammel straks skaffes bort («do it now!») enten det gjelder pappesker, medisinglass eller innpakkingspapir, som reisende har slengt fra sig oppe på et skap eller i en kommode eller defekte glass og hankeløse meget nødvendige stentøikar, slitte stikkontakter og lyspærer. En hvitmalt flaggstang med en vimpel til daglig i det norske flaggs farver viser ikke bare en vinnretningen, men den «kvikker op».

Der er nok dem som setter pris på en kald styrt om morgenen, eller når de kommer hjem fra tur, og hvis der i nærheten av stedet fins en bekk eller et lite vannfall, så kan det kanskje la sig gjøre ved hjelp av en renne å innrette et styrtbad, helst med et plankeskur til på- og avklødning. For skiløpere er det utmerket å ha et eget rum hvor de kan hensette og smøre sine ski.

Skal jeg nu til slutt si nogen ord om sykdom og smitte, så er det jo så, at all urenslighet medfører en viss fare. Det er imidlertid 3 sykdommer, som jeg ved denne leilighet vil nevne, 3 sykdommer som det gjelder å gjøre foranstaltninger mot, og hvor man kan gjøre meget for å hindre smitte. Det er først og fremst tuberkulosen. Jeg vil ved denne anledning kun si: går en tuberkuløs omkring og spytter eller er uforsiktig med verkavsondringer og uttømmelser, der også undertiden kan inneholde smittestoff, så er han farlig for omgivelsene, og han bør fjernes eller holdes under opsikt. Opspytt og verkavsondringer kan komme på sengklær, på gulvet, overalt. Derfor hyppig vask, såpevask av golv (tildels også vegger), fuktig av-

tørring av møbler og hyppig skiftning av lakener og var. Det kan godt tenkes, at der blandt hotellets reisende også undertiden er tuberkuløse. I spyttbakker, der må være av metall eller krustøi (emalje) bør der ikke være sagmugg, bar eller sand hvori det tuberkuløse spytt kan tørre inn, så slimstoffet kan tenkes å hvirvle op i luften, men vann eller et i vann oppløst antiseptisk stoff og NB. — den, som tømmer og renser disse spyttbakker, hvilket når de benyttes må skje daglig, bør utvise den største forsiktighet og grundig såpevaske sine hender etter tømningen. Innholdet av de benyttede spyttbakker kan graves ned i jorden.

En annen sykdom jeg vil nevne er difterien. Difteribacillene som oftest lokaliserer sig i svelget eller nesene — man kan for den saks skyld få difteribaciller også andre steder — de flyver ikke rundt i luften og blir neppe farlige på den måten (som tuberkelbaciller). Det er gjennom spiseredskaper, glass og kopper, som er benyttet og ikke tilstrekkelig rengjort etter difteripatienter, lommeørklær, lintøi eller andre beklædningsgjenstander, som en syk har brukt og som ikke på den ene eller annen måte er desinfisert, difterismitten mest utbredes. Selvfølgelig også ved direkte berøring med smittestoffet. (En mor kysser sitt barn, der har difteribaciller i halsen. Et barn med baciller i svelget tar sukkertøi fra sin munn og trakterer et annet barn med, eller de benytter samme kopp f. eks.). Difterismittestoffet er knyttet til opspytt og avsondring gjennom patientens munn og nese (sjelden også fra sår). Det vil forståes hvor viktig det er å rengjøre, desinfisere disse av en difterisyk benyttede ting og drepe de baciller, som der måtte finnes. Og det skjer best ved kokning eller dampsterilisasjon i ovner. En kan godt ha difteri uten selv å forstå det. Det kan undertiden selv for en læge være vanskelig å si, om der foreligger difteri uten mikroskopisk undersøkelse på baciller. Har en «ondt i halsen» bør der utvises forsiktighet.

Så er det tyfus en (eller paratyfusen), nervefeberen. Tyfusbacillene utsondres med avføring og urin, og det er disse avsondringer fra de tyfussyke, som er de farlige. Tyfus er nu hos oss en heldigvis sjelden sykdom og regelen er den, at den tyfussyke efter nogen uker blir kvitt sine baciller og patienten blir ufarlig. Men der finnes nogen få «tyfusbacillebærere» som

selv, efter at sykdommen er avløpet, vedblir i måneder eller år å avsondre tyfusbaciller i afføringen eller urin, og disse er farlige mennesker for en grend, en bygd eller by. En tyfusbacillebærende budeie f. eks. kan være årsaken til hårdnakkede tyfusepidemier ved smitte gjennom melken. Men det blir for vidtløftig å gå nærmere inn på dette.

En gammel kall er jo tilbøielig til å rose, og i høie toner å tale om «gamle dage» — «den gang da jeg var pike». Og det lar sig ikke nekte, at mangen en idyl i vårt herlige land er ødelagt av turisttrafikk, biler og jernbaner og industri. Men vi er jo nødt til, som andre land å gjøre det best mulige ut av det, vi er nødt til for inntektens skyld å forsøke å trekke flest mulig turister til oss. Vi har et aktivum i vår natur, våre elve og vann med fisk, våre lyse sommernetter, våre vidder og fjell med ypperlige jakt- og skiterrenger på de lange, sollyse vårdage som kanskje intet annet land i Europa. Skal vi kunne utnytte disse våre herligheter helt, må vi også få gjestgiverier i bygdene og i fjellene, hvor turistene liker sig, og som de lenges tilbake til.

A. H.

Saker til behandling paa

Trondhjems Turistforenings Generalforsamling,

torsdag, den 24. mai 1934.

1. Aarsberetning og regnskap for 1933.
2. Budget for 1934.
3. Salg av en parsell av Nedal.
4. Lovforandring.
5. Valg.

Ad 1 og 2 henvises til aarboken.

Ad 3: Efter forhandlinger med Trondhjems Elektrisitetsverk blev styret under forutsetning av generalforsamlingens samtykke enig om aa selge ytterlige en parsell av Nedal til Elektrisitetsverket for en pris av Kr. 4.000, ..
Parsellen er ca. 160 maal og ligger paa Neas sydside.
Salgssummen anvendes til nybygget paa Nedal.

Ad 4: Henvises til utkast til nye lover.

Ad 5: Av styret uttrær:

Roar Tønseth og C. W. Carstens. De Gjenstaande medlemmer av styret er Friåthjov Brun, Ludvig Sivertsen og Haakon Aas.

S t y r e t .